

דף לא.: נזקי היתקלויות ברה"ר, גוף וממונ

טבלת סיכום (לפי רש"י שלפנינו)

א. רבא - נתקל פושע, ובהא לא פליגי ר"מ ור' יהודה (לעיל כח:-כט.), אלא רק במפקיר נזקיו אחר נפילת אונס. | ג. מסקנה: "תרגמה רב אדא בר מניומי".

הגדרת המזיק	ממונו של ניזק	גופו של ניזק	אָת-←	
כמזיק בידיים	חייב (כמזיק, דגופו לא משוינן ליה כדין בור)	חייב (כדין מזיק, שהנתקל פושע ²)	גופו שהזיק	מזיק
כדין בור (לרב - כשהפקירו)	פטור (בור פטור על הכלים. לרב - כשלא־הפקירו חייב)	חייב (כדין בור)	ממונו שהזיק	ראשון
כמזיק בידיים - בנפילתו אונס הוא, אך היה לו לעמוד ³	חייב (כמזיק בידיים)	חייב (כמזיק בידיים, שהיה לו לעמוד ולא עמד)	גופו שהזיק	מזיק
מפקיר נזקיו אחרי נפילת אונס (לרבנן)	פטור (מפקיר־נזקיו לרבנן פטור)	פטור (מפקיר־נזקיו לרבנן פטור)	ממונו שהזיק	שני

ב. "אלא אמר רבא": נתקל אינו פושע ממש. [אינה המסקנה]

הגדרת המזיק	ממונו של ניזק	גופו של ניזק	אָת-←	
כמזיק בידיים - בנפילתו אינו פושע, אך היה לו לעמוד ⁴	חייב (כמזיק בידיים)	חייב (כמזיק בידיים, שהיה לו לעמוד ולא עמד)	גופו שהזיק	מזיק
מפקיר נזקיו אחרי נפילת אונס (לרבנן)	פטור (מפקיר נזקיו לרבנן)	פטור (מפקיר נזקיו לרבנן)	ממונו שהזיק	ראשון
כדין בור ⁵	פטור (בור פטור על הכלים)	חייב (כדין בור)	גופו שהזיק	מזיק
מפקיר נזקיו אחרי נפילת אונס (לרבנן)	פטור (מפקיר נזקיו)	פטור (מפקיר נזקיו)	ממונו שהזיק	שני

שלושת שלבי הסוגיה, ע"פ ר"ח כמובא בתוס':

א. גוף־הראשון נידון כמזיק־בידיים, והשני בור (כשלב ב לרש"י)⁶.

ב. "אלא אמר רבא": אף גוף־הראשון בור (כי לא הזיק בידיו) ופטור על כלים; ממון־הראשון בור (מופקר אחרי נפילת פשיעה), וממון־השני פטור (מופקר אחרי נפילת אונס).

ג. "תרגמה רב אדא": כמו המסקנה לפרש"י, שני הגופים 'אדם המזיק'.

[ג' בניסן התשס"ה (הוספות: טבת התשפ"ו)]

¹ ובתוס': זו לשון שנייה של רש"י, בשם המורה, ור"י מסכים עמה. הלשון הראשונה (אינה לפנינו אלא בגרסה שרש"י שולל) היא של רבנו חננאל (לבסוף תסוכום בקצרה). ע"י גר"א (חור"מ תיג ס"ק ד-ה). ובאוצר מפרשי התלמוד (עמ' רה-רכ) סיכמו לא פחות מ-9 שיטות בסוגיה.

² רש"י: לכו"ע, ולא בזה חלקו ר' מאיר ורבנן (כח:-כט.); תוס': לרבי מאיר, ורבא מכריע כמותו בזה.

³ לפי ר' יוחנן, ולרב"י - שהיה לו להזהיר (תוס').

⁴ רש"י: אך תוס': הנתקל פושע, ורבא כר' מאיר.

⁵ לשון רש"י (ד"ה אלא אמר רבא): "אבל שני - אפילו היה לו לעמוד - לא מיחייב כולי האי כראשון, דראשון הוי פושע טפי משני, הילכך ראשון ודאי הוי מזיק, ושני - מיסתייה אי משוית לגופיה בור...". ע"ש.

⁶ בשלב זה (בלבד, ולפ"ח ולא לרש"י) מבינים שהביטויים 'נזקי גופו/ממונו' שבדברי רבא מכוונים לניזקים; ולפיכך אין כעת התייחסות למקרה שהממונ הזיק.